

مبانی اخلاق اسلامی

در اندیشه و بیانات

حضرت آیت الله هاشمی رفسنجانی (ره)

با مقدمه:

حجت الاسلام والمسلمین سید محمدعلی شهیدی محلاتی

به اهتمام

مصطفی عباسی

فهرست

۶.....	مقدمه.....
۹.....	پیشگفتار.....
۱۲.....	گفتار اول: رسالت علم اخلاق.....
۲۲.....	گفتار دوم: حدود سعادت.....
۳۲.....	گفتار سوم: جامعیت اخلاقی قرآن.....
۳۷.....	گفتار چهارم: اعتدال اخلاقی.....
۴۸.....	گفتار پنجم: اخلاق قرآنی.....
۵۹.....	گفتار ششم: سار و تیغ مکاتب اخلاقی.....
۷۳.....	گفتار هفتم: سعادت و شقاوت.....
۸۳.....	گفتار هشتم: تکبر و رذیله گ مینی.....
۹۳.....	گفتار نهم: رشک و.....
۱۱۱.....	گفتار یازدهم: خیرخواهی و انسان دوستی.....
۱۳۱.....	گفتار دوازدهم: اخلاص و ریا.....
۱۴۹.....	گفتار سیزدهم: اذکار و عبادات.....
۱۶۸.....	گفتار چهاردهم: قناعت و حرص.....
۱۸۴.....	گفتار پانزدهم: تعصب و لجاجت.....
۱۹۲.....	گفتار شانزدهم: تعقل و تفکر.....
۲۰۶.....	گفتار هفدهم: امید و رجاء.....
۲۱۱.....	گفتار هجدهم: یاس و ناامیدی.....
۲۱۶.....	گفتار نوزدهم: شجاعت و ایمان.....
۲۱۶.....	گفتار بیستم: عجله و تأنی.....
۲۴۴.....	گفتار بیست و یکم: امساک و بخل.....
۲۵۲.....	گفتار بیست و دوم: جبر و اختیار.....
۲۷۰.....	گفتار بیست و سوم: توکل.....
۲۹۵.....	گفتار بیست و چهارم: صبر.....

مقدمه

اخلاق، شرط اول سنان زیستن است. چنان مهم است که پیامبر ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم، یکی از دلایل مهم برانگیختن خویش را «اتمام مکارم اخلاقی» شمرد است. در طول تاریخ حیات اسلام، بزرگان دانش و اخلاق کتاب‌های اخلاقی بسیاری را با الهام از قرآن و روایات تألیف کرده‌اند. ادبیات فارسی نیز همواره آینه تجلیگاه اخلاقیات اسلامی می‌باشد. به عنوان نمونه از گلستان و بوستان سعدی، دیوان شمس، مثنوی معنوی و ... می‌توان نام برد. کتاب‌های اخلاقی علاوه بر مجلسی معراج السعاده و مثنوی ملا احمد نراقی نیز از نمونه‌های برجسته کتب اخلاقی اند.

علاوه بر کتب فوق که به نوعی تفسیر و تبیین آموزه‌های اخلاقی آیات و روایات می‌باشند، در روزگار ما نیز تلاش‌هایی به منظور تنظیم و طرح‌ریزی نظام اخلاقی اسلام و در راستای دستیابی به باطن مفاهیم اخلاقی آن صورت گرفته است. کتاب ارزشمند «فلسفه اخلاق» استاد شهید مطهری، کتاب محققانه «مبانی و مراحل اخلاق در قرآن» حضرت آیت الله جوادی آملی، کتاب وزین «اخلاق عملی» مرحوم آیت الله مهدوی کنی نمونه چنین

کوشش‌هایی است. تلاش‌های مرحوم آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در سلسله سخنرانی‌ها و خطبه‌های نماز جمعه تهران هم در همین راستا ستودنی است که باهمت و عزم جدی جناب آقای مصطفی عباسی اکنون آماده چاپ و نشر شده است.

این‌حال باید اذعان نمود که در دهه‌های اخیر کوشش‌هایی چنان‌که باید و نباید در راستای تدوین کتب اخلاقی توسط محققان شیعه صورت نگرفته است و با عنایت به اینکه شاکله اصلی آیین مقدس اسلام، اخلاق و اصلی‌ترین هدف آن سعادت است، به نظر می‌رسد که باید تلاش‌های جدی در طرح‌ریزی، تدوین و انتشار کتب متنوع اخلاقی توسط صاحب‌نظران حوزه و دانشگاه صورت پذیرد. نظام اخلاقی اسلام با توجه به روش‌های جدید علوم انسانی سامان داده شود. باید البته، پرداختن به مباحثی همچون فلسفه اخلاق، اخلاق در مدیریت، اخلاق سیاسی، اخلاق و رویارویی با تقدیر تکنولوژیک و ... باید در زمره اولویت‌های پژوهندگان مسلمان قرار گیرد.

به دلیل اینکه این کتاب برگرفته از مجموعه سخنرانی‌ها و خطبه‌های حضرت آیت‌الله هاشمی رفسنجانی می‌باشد، شیوه طبع مباحث آن بسیار مناسب و قابل‌توجه بوده و از روانی خاصی برخوردار است و از آنجا که برای مخاطب عام بیان شده است، برخلاف برخی آثار تفسیری دچار برخی تکلفات و پیچیدگی‌ها نشده است؛ تا آنجا که گویی خواننده، سواره خود را در محضر خطیب حاضر یافته و زیبایی کلام او را حس می‌کند. به‌علاوه از آنجا که آن عزیز سفر کرده خود به‌شدت مبادی آداب و متخلق به اخلاق اسلامی بود. بنابراین انتظار می‌رود مورد استقبال علاقه‌مندان و خوانندگان محترم قرار گیرد.

زمانی که گردآورنده محترم نگارش مقدمه‌ای برای این کتاب را پیشنهاد کرد به نظرم رسید مطالعه کتاب حاضر ضمن عطف توجه خوانندگان به تفکرات و پژوهش‌های اخلاقی و فقهی مرحوم هاشمی (که به نظر می‌رسد از منظر عمومی مورد غلفت قرار گرفته است) می‌تواند شروع خوبی برای حرکت در صراط مستقیم اخلاق و تعالی انسانی و اسلامی و رسیدن به قله‌های عال‌ترین خصلت‌های انسانی باشد؛ انسانی که می‌تواند به یاری خدا و مجاهدت و ریاضت به مرتبه «نفس مطمئه» نائل آید و در مقام قرب الهی جای گیرد.

سید محمد علی شهیدی محلاتی

دی‌ماه ۱۳۹۶